

บทที่ 4

พรรคสหประชาไทย

1. การก่อตั้งพรรค

พรรคสหประชาไทย มีพื้นฐานมาจากการปฏิวัติวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการปฏิวัติเพื่อปรับปรุงลัทธิประชาธิปไตยให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมของไทย ดังที่ปรากฏในหนังสือเชิญชวนเขาเป็นสมาชิกของพรรคว่า

"พรรคสหประชาไทย ถือกำเนิดขึ้นเนื่องจากการปฏิวัติ วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดการปกครองของประเทศไทยให้เป็นไปโดยเรียบร้อย และทำให้การปกครองระบอบรัฐธรรมนูญมีความมั่นคงถาวร"¹

หลังจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีของคณะปฏิวัติวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ได้ถึงอสัญกรรมแล้ว ได้มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์เรียกร้องให้รัฐบาลชุดใหม่รีบดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญโดยเร็ว รัฐบาลก็สนองตอบเสียงเรียกร้องนั้นด้วยดี² ดังนั้น พรรคการเมืองต่าง ๆ ก็เริ่มมีความเคลื่อนไหวเพื่อเตรียมรับการเลือกตั้ง ทางด้านรัฐบาลก็ได้มีการเคลื่อนไหวเตรียมรับการเลือกตั้งเช่นกัน โดยรวมกลุ่มนักการเมืองและผู้นำสนับสนุนรัฐบาล ในรูปขององค์การต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่มชื่อเรียกเป็นทางการว่า "สันนิบาตเสรีชนแห่งประเทศไทย" มีการชักชวนนักการเมืองและอดีตผู้แทนราษฎรจังหวัดต่าง ๆ แล้วมีการนัดประชุมพบปะกันระหว่างบุคคลสำคัญของฝ่ายรัฐบาลและอดีตผู้แทนราษฎรที่สนับสนุนรัฐบาล เพื่อปรึกษาหารือวางแผนการหาเสียงเลือกตั้ง

¹มนตรี เจนวิทย์การ, พรรคการเมืองไทยยุคใหม่ (ธนบุรี : โรงพิมพ์กรุงเทพ การพิมพ์, 2512), หน้า 1.

²ร.ต.ต.ชงไชย แสงประดับ, "การศึกษาเชิงเปรียบเทียบพรรคการเมืองไทย ศึกษาเฉพาะกรณีพรรคเสรีมนังคศิลากับพรรคสหประชาไทย," หน้า 59.

ต่อมารัฐบาลได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2511 กับพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2511 ได้ประกาศใช้ตามมา จึงได้มีการจดทะเบียนก่อตั้งพรรคการเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมายกันขึ้นมาหลาย พรรคสหประชาไทยเป็นพรรคแรกที่ไปขอจดทะเบียนก่อตั้งพรรคเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2511 แล้วพรรคประชาธิปไตยก็ตามมาเป็นอันดับที่สอง พรรคอื่น ๆ ก็ขอจดทะเบียนพรรคต่อมาอีกมากมายถึง 17 พรรค

จอมพลถนอม กิตติขจร และรัฐมนตรีหลายท่าน เช่น พลเอกประภาส

จารุเสถียร นายพจน์ สารสิน พลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์ และพลเอกกฤษณ์ สีวะรา เป็นต้น ต้องการที่จะได้จัดตั้งรัฐบาลภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไป จึงได้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาชื่อว่า พรรคสหประชาไทย โดยมีจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้าพรรค พลเอกประภาส จารุเสถียร เป็นรองหัวหน้าพรรค พลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์ เป็นเลขาธิการพรรค มีรองเลขาธิการพรรค 3 ท่านคือ พลเอกกฤษณ์ สีวะรา พลโทแสวง เสนาณรงค์ และพลตำรวจโทพิชัย กุลละวณิช

พรรคสหประชาไทย ได้จัดให้มีการประชุมสมมนาใหญ่ขึ้นที่หอประชุมบริเวณที่แสดงสินค้าหัวหมาก เมื่อวันที่ 12 - 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2511¹ มีสมาชิกที่เดินทางมาจากทุกจังหวัด ทั้งราชอาณาจักร เข้ามาร่วมประชุมครั้งนั้นประมาณ 900 คน เพื่อเตรียมคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่การประชุมต้องล้มเหลวจึงจะกล่าวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งพรรคนั้น ดูได้จากธรรมนูญพรรคสหประชาไทย ดังต่อไปนี้

... นับแต่ได้เกิดมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทย ก็ได้มีพรรคการเมืองฝ่ายประชาธิปไตยเกิดขึ้น และดำเนินการเคลื่อนไหว

¹มนตรี เจนวิทย์การ, พรรคการเมืองไทยยุคใหม่, หน้า 13.

ตลอดมานั้นในสมัยที่ไม่มีกฎหมายพรรคการเมือง และในสมัยที่มีกฎหมายพรรคการเมือง แต่พรรคการเมือง เหล่านั้นล้วนแต่เป็นพรรคที่หละหลวมกระจัดกระจาย และปราศจากรากฐานแห่งมวลประชาชน จึงอยู่ในฐานะที่เป็นเพียงพรรคนักการเมือง พรรคสภาหรือพรรคเล็กลอกตง ควบเหตุนี้แม้ว่าประเทศไทยจะไม่มีพรรคเป็นจำนวนมาก แต่ก็ไม่เคยมีระบบพรรคที่ถูกคองมาก่อน

เมื่อไม่มีระบบพรรคดำรงอยู่ ระบอบประชาธิปไตยก็ย่อมจะปกครองโดยระบบราชการโดยส่วนเดียว ดังที่เป็นที่ทราบกันอยู่ระหว่างระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยเท่าที่ผ่านมาได้ชื่อว่า เป็นระบอบประชาธิปไตยที่ปกครองโดยระบบราชการ ขอนี้คือสาเหตุอันสำคัญที่สุดของความล้มลุกคลุกคลานของระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

ฉะนั้น การสร้างระบบพรรคจึงเป็นจุดมุ่งหมายอันสำคัญที่สุดประการหนึ่งของการปฏิวัติ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 และพรรคสหประชาไทยเป็นพรรคที่ต่อเนื่องมาจากขบวนการปฏิวัติดังกล่าว

การที่จะสร้างระบบพรรคให้เป็นผลสำเร็จนั้น จะต้องสร้างระบบพรรคให้เหมาะสมกับความต้องการของประเทศชาติ ซึ่งมีหลักการสำคัญทางการเมืองคือ จะต่อนำเอาหลักนิยมในระบอบประชาธิปไตยมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่ของประชาชนชาวไทย" เพื่อกำหนดเป็นนโยบายของพรรคในด้านต่าง ๆ รวมถึงนโยบายในการสร้างระบบพรรคทั้งในด้านความสัมพันธ์ภายในพรรค และในด้านความสัมพันธ์ระหว่างพรรคใหญ่ถูกตองสอดคล้องกับความ เป็นจริง ขณะเดียวกันก็มีหลักการสำคัญในทางการเมืองจัดตั้งซึ่งจะต้องกำหนดชนจากลักษณะพิเศษแห่งการ เคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตยในประเทศไทยอันเป็นหลักประกันว่า จะยังผลให้สามารถรักษาไว้ซึ่งความสุจริตสัมฤทธิ์ภาพ และคุณภาพของพรรคดังนี้คือ

1. จัดให้มีการประสานกันระหว่างนักการเมือง ข้าราชการ กับนักการเมืองอาชีพภายในพรรค โดยอยู่บนรากฐานของมวลสมาชิกพรรคซึ่งมาจากมวลประชาชนอันกว้างขวางทั่วประเทศ

2. อาศัยรากฐานจากระบบเลือกตั้งโดยสมาชิกทั้งพรรคจัดให้องค์กรสูงสุดทางบริหารของพรรคกับองค์กรสูงสุดทางนิติบัญญัติของพรรคอยู่ในฐานะที่คานกัน โดยให้หัวหน้าพรรคมีสิทธิยับยั้ง

3. การประชุมพรรคเพื่ออภิปรายปัญหาที่เกี่ยวกับนโยบาย จะใช้ระบบรายงานการเมืองเป็นหลัก. . .¹

วัตถุประสงค์แท้จริงของการตั้งพรรคสหประชาไทยก็คือ เพื่อให้เป็นเครื่องมือรักษาอำนาจทางการเมืองให้อยู่ในกำมือของผู้นำคณะทหารและพลเรือน ซึ่งมีอำนาจปกครองประเทศอยู่ในขณะนั้น²

2. การบริหารพรรค

พรรคสหประชาไทยใช้ชื่อย่อว่า "สปท" เป็นพรรคการเมืองที่มีชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า United Thai People's Party มีสำนักงานใหญ่อยู่บ้านเลขที่ 1/226 (บ้านอัมพวัน) ถนนศรีอยุธยา อำเภอคูสิต จังหวัดพระนคร มีสำนักงานสาขาอยู่ในต่างจังหวัด 10 แห่ง³ มีรายนามคณะกรรมการพรรคดังต่อไปนี้⁴

¹ สหประชาไทย, พรรคการเมือง, "ธรรมนูญพรรคสหประชาไทย" (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2511), หน้า 1 - 3.

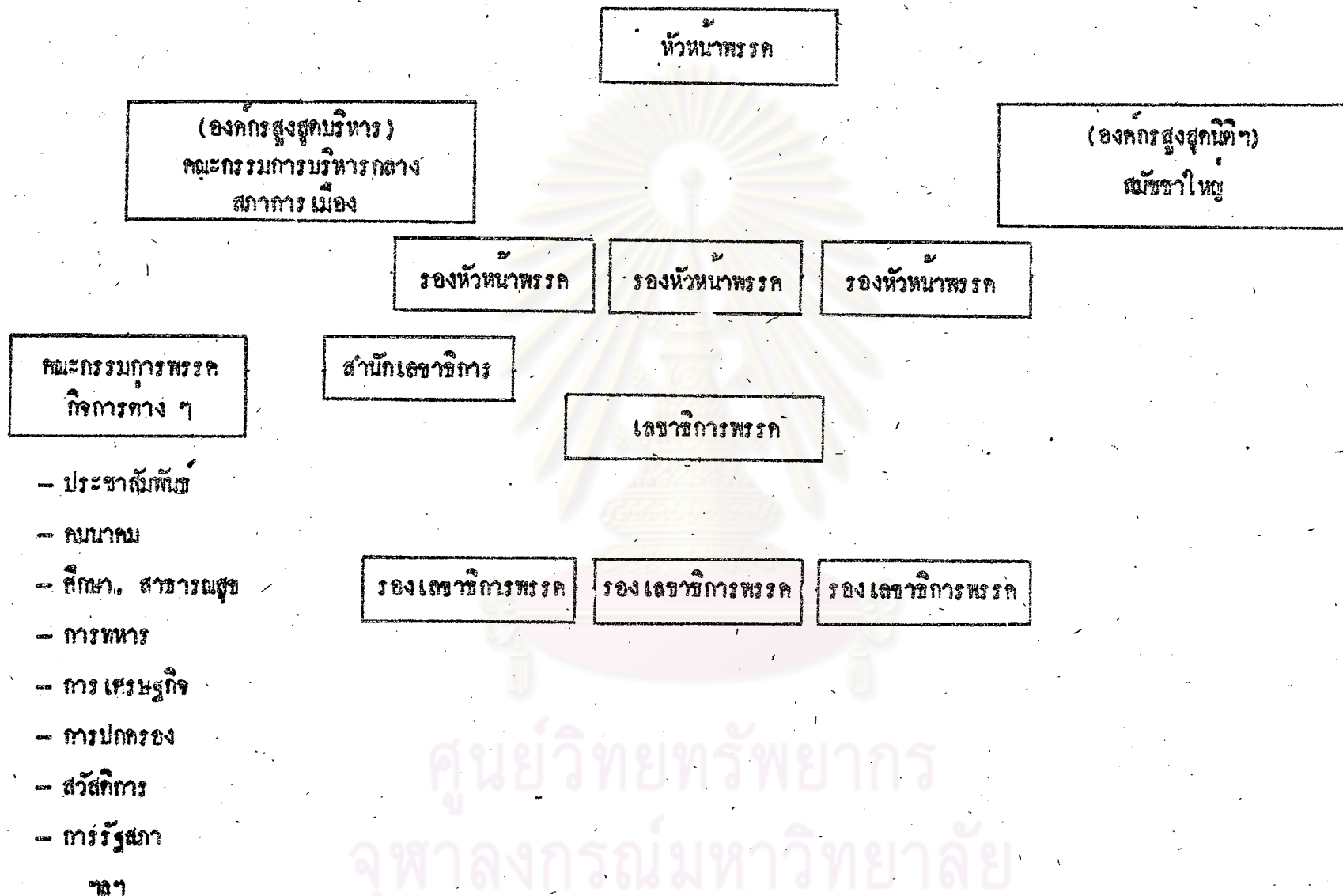
² Morrell David, The Government's Saha Pracha Thai Party, p. 13.

³ ศักดิ์ ผาสุกนิรันดร์, การปกครองของไทย, (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514), หน้า 251.

⁴ มন্ত্রী เจนวิทย์การ, พรรคการเมืองไทยยุคใหม่, หน้า 33.

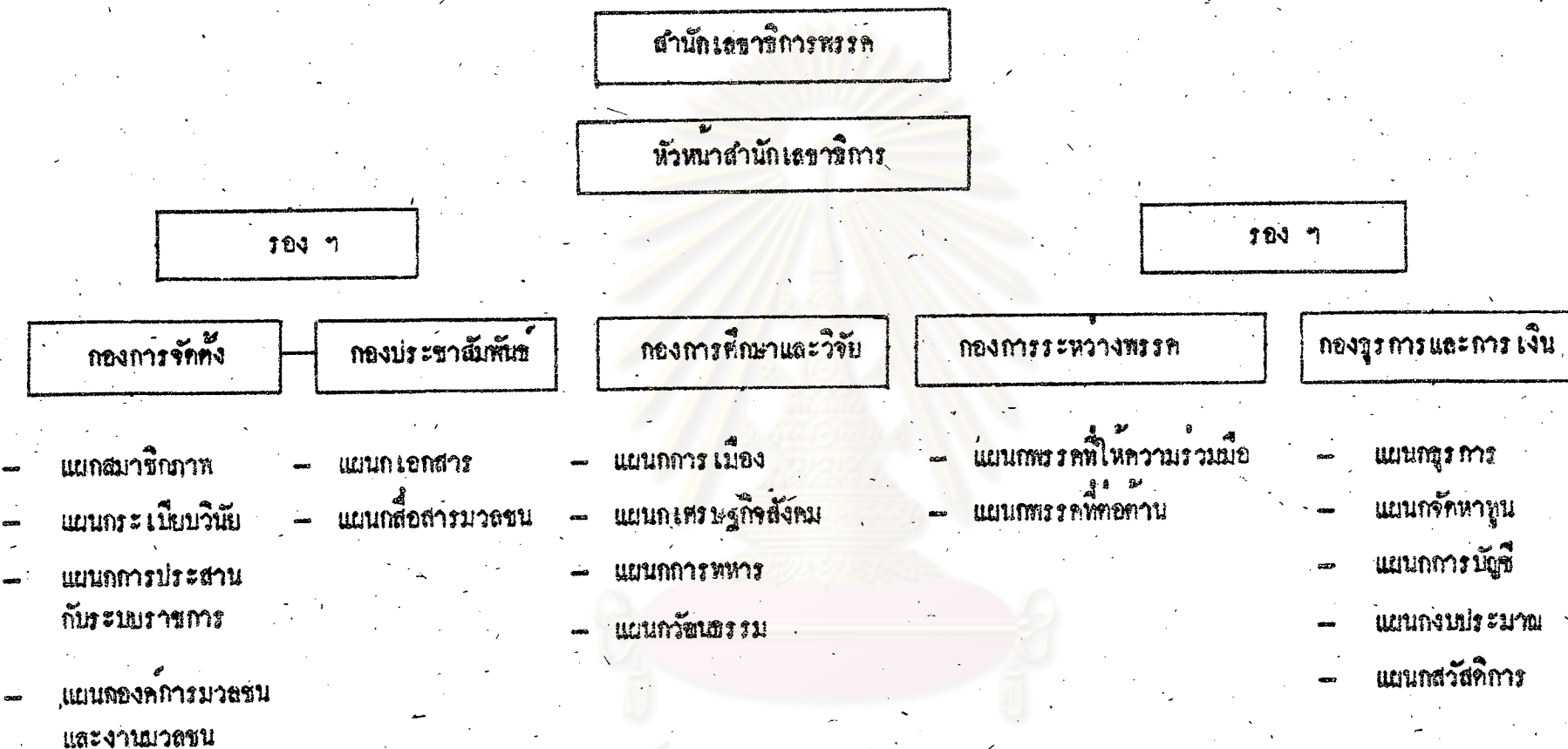
1. จอมพลถนอม กิตติขจร	เป็นหัวหน้าพรรค
2. พลเอกประภาส จารุเสถียร	เป็นรองหัวหน้าพรรค
3. พลตำรวจเอกประเสริฐ รุจิรวงศ์	" "
4. นายพจน์ สารสิน	" "
5. พลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์	เป็นเลขาธิการพรรค
6. พลเอกกฤษณ์ สีวะรา	เป็นรองเลขาธิการพรรค
7. พลโทแสวง เสนาณรงค์	" "
8. พลตำรวจโทพิชัย กุลละวณิชย์	" "
9. นายเสริม วินิจฉัยกุล	เป็นกรรมการ
10. พลโทพงษ์ ปุณณกันต์	"
11. พลเอกจิตติ นาวิเสถียร	"
12. นายทวี แรงขำ	"
13. ม.ล.ชูชาติ กำภู	"
14. นายมาลัย หุวะนันทน์	"
15. พลเอกกฤษ ปุณณกันต์	"
16. พลเรือเอกจรรยา เฉลิมเตียรณ	"
17. พลอากาศเอกบุญชู จันทรุเบกษา	"
18. พลตำรวจตรีสง่า กิตติขจร	"
19. พันเอกณัฐ คอมันตร์	"

แผนผังที่ 2 การจัดองค์การของพรรคสหประชาไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนผังที่ 3 สำนักเลขาธิการพรรคสหประชาไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ลักษณะโครงสร้างและส่วนประกอบของพรรค

พรรคสหประชาไทยได้วางระเบียบโครงสร้างไว้อย่างดี องค์การสูงสุดของพรรคประกอบด้วยสมัชชาใหญ่ คณะกรรมการบริหารกลางและสภาการเมือง ส่วนตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ ภายในพรรคนั้นได้บัญญัติไว้ในหมวด 4 ว่าด้วยหัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค รองเลขาธิการพรรค ที่ปรึกษา ในหมวด 5 ก็ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการพรรคกิจการ ส่วนหมวด 6 ได้จัดให้มีสำนักเลขาธิการพรรคเป็นองค์การบริหารงานของพรรค และกำหนดอำนาจหน้าที่ของหัวหน้าสำนักเลขาธิการไว้ด้วย

พรรคสหประชาไทย ประกอบด้วยสมาชิกจากชนทุกชั้นและทุกอาชีพ จำนวนสมาชิกนั้นเจ้าหน้าที่ของพรรค ผู้หนึ่งอ้างว่า ผู้สมัคร เป็นสมาชิกและได้รับบัตรประจำตัวสมาชิกเป็นหลักฐานในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2514 อยู่เป็นจำนวนถึง 30,000 คนเศษ¹ จึงกล่าวได้ว่า โครงสร้างของพรรคสหประชาไทยนั้นเป็นพรรคการเมืองแบบโดยตรง (Direct Party) เพราะประกอบด้วยสมาชิกซึ่งสมัคร เป็นสมาชิกของพรรคโดยตรง เป็นรายบุคคล มิได้มีสมาชิกโดยอ้อม

ผู้นำของพรรคสหประชาไทย ซึ่งสำรวจจากรายนามคณะกรรมการพรรคแล้ว จะพบว่า ระดับผู้บริหารสูงสุดเช่น หัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค รองเลขาธิการพรรค เป็นนายทหารบก 4 คน นายตำรวจ 2 คน (โอนมาจากทหารบก 1 คน) นายทหารอากาศ 1 คน และมีพลเรือนรวมด้วยเพียง 1 คน และในคณะกรรมการอื่น ๆ ของพรรค จำนวน 11 คน เป็นนายทหารและนายตำรวจถึง 6 คน พลเรือนมี 5 คน เท่านั้น

¹ Morrell David, The Government's Saha Pracha Thai Party,

ระกำบรอลงมากไคแกสมีชักรพรรค ซึ่งเป็นเจาหนาที่ของรัฐและชาวราชการ
 ทาง ๆ ตลอดจนนักการเมืองในระกำบรอลงมากไคแกสมีชักรพรรค ตลอดจนวิสามัญ
 ซึ่งส่วนใหญ่ล้วนเคยมีประสบการณ์ในการบริหารราชการมาก่อน¹ ส่วนระกำบรอลงมากไคแก
 พวกผู้นำท้องถิ่นและหัวคะแนนต่าง ๆ ในชนบท ซึ่งมีใคมีความสนใจในการเมืองโดยตรง
 หากแต่จะให้การสนับสนุนแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนมีความนิยม เป็นการส่วนตัวในระยะที่
 การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเท่านั้น

ถ้าวิเคราะห์ลงไปใลึกลงจะพบว่า พรรคสหประชาไทยนี้ประกอบด้วยสมาชิก
 ของกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ ที่มาร่วมเข้าด้วยกัน กลุ่มแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยคนจาก
 ทุกะกำบรอลงมากไคแกสมีชักรพรรค มารวมกันเข้าโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสนับสนุนผู้นำหรือผู้แทนกลุ่ม
 ของตนกลุ่มต่าง ๆ นี้มีมากมายหลายกลุ่มแต่พอจะสรุปแยกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ไค 2 สาย

ก. สายทำเนียบรัฐบาล มีจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้ามีผู้นำกลุ่มย่อย
 ที่สำคัญคือ

1. พลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์ มีผู้สนับสนุนเป็นสมาชิกสภาผู้แทน
 ส่วนหนึ่ง กับหน่วยราชการคือ กระทรวงกลาโหมและกองบัญชาการทหารสูงสุด
2. พลโทแสวง เสนาณรงค์ มีอำนาจควบคุมสำนักงานเลขาธิการพรรค
 จึงมีใคโอกาสควบคุมการคัดเลือกต่าง ๆ ในพรรค การควบคุมวินัยสมาชิกและการเงินของ
 พรรค นอกจากนี้ยังมีอำนาจควบคุมหน่วยงานต่าง ๆ ในสำนักนายกรัฐมนตรี
3. พลตำรวจตรีสง่า กิตติขจร เป็นผู้ที่เขาถึงจิตใจและมีอิทธิพลเหนือ
 สมาชิกสภาผู้แทนกลุ่มหนึ่งที่มีฉายาว่ากลุ่ม "ยังเตอร์ก"
4. นายพจน์ สารสิน มีตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการ
 แห่งชาติ จึงมีอิทธิพลเหนือหน่วยงานคานพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐ

¹ Morrell Davia, The Government's Saha Pracha Thai Party,
 p. 33.

² Clark D. Neher, "Thailand Toward Fundamental Change"
Asian Survey, March, 1970, p. 131.

นอกจากนั้นสายทำเนียบรัฐบาลนี้ ยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการพลเรือนอื่น ๆ เกือบทุกหน่วยงาน ได้รับความสนับสนุนจากบริษัทธุรกิจต่าง ๆ และธนาคารต่าง ๆ อีกด้วย

ข. สายมหาดไทย มีพลเอกประภาส จารุเสถียร เป็นหัวหน้า ได้รับการสนับสนุนจากกองทัพบก กระทรวงมหาดไทย ซึ่งพลเอกประภาส จารุเสถียรมีอำนาจควบคุมอยู่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากธนาคารพาณิชย์ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งธนาคารกรุงเทพ ซึ่งพลเอกประภาส จารุเสถียร เป็นประธานกรรมการ) มีอิทธิพลเหนือสมาชิกวุฒิสภาในสังกัดสันนิบาตเสรีชนที่พลเอกประภาส จารุเสถียร เป็นผู้ให้ความอุปถัมภ์อยู่ ยังมีผู้นำกลุ่มย่อยที่สำคัญคือ

1. พลเอกกฤษณ์ สีวะรา รองผู้บัญชาการทหารบก และรองเลขาธิการพรรค มีสมาชิกสภาวุฒิสภาสนับสนุนอยู่จำนวนหนึ่ง¹

2. พลเอกประเสริฐ รุจิรวงศ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และอธิบดีกรมตำรวจ ซึ่งควบคุมกำลังตำรวจประมาณ 7 หมื่นคน และมีสมาชิกสภาวุฒิสภาราษฎรสนับสนุนอยู่ส่วนหนึ่ง²

3. นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ เป็นผู้ให้ความสนับสนุนพลเอกประภาส จารุเสถียร โดยมีสมาชิกสภาวุฒิสภาราษฎรสนับสนุนอยู่ส่วนหนึ่ง³

สรุปแล้ว ลักษณะโครงสร้างของพรรคสหประชาไทยเป็นแบบพรรคการเมืองโดยตรง และมีส่วนประกอบที่แท้จริงเป็นกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ให้ความสนับสนุนแก่ผู้นำกลุ่มของตนซึ่ง เป็นสมาชิกในคณะผู้นำพรรคอีกต่อหนึ่งด้วย

¹ Morrell David, Power and Parliament in Thailand : The futile challenge, 1968-1971, p.953.

² Ibid., p.43.

³ Ibid.

4. การคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง

พรรคสหประชาไทยได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาสมาชิกของพรรคเป็นครั้งแรกที่หัวหมากจังหวัดกรุงเทพฯ เพื่อเตรียมการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรค และการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งต่อไป สมาชิกทุกจังหวัดได้เข้าร่วมประชุมครั้งนั้นประมาณ 900 กว่าคน ส่วนใหญ่ต้องการเข้าสมัครรับเลือกตั้งในสังกัดพรรคสหประชาไทยด้วยเหตุผล แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทที่หนึ่ง เชื่อว่าอำนาจบริหารมีของรัฐบาล ซึ่งเป็นของพรรคคงจะสามารถช่วยเหลือให้ตนชนะการเลือกตั้งหรือไม่ก็หวังต่อไปว่าเมื่อได้รับเลือกตั้งแล้ว ตนจะได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลใหม่ตำแหน่งใหญ่ต่อไป เช่น เป็นรัฐมนตรี เป็นเลขาธิการรัฐมนตรี ฯลฯ ประเภทที่สอง เพื่อหวังได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากพรรคในการเลือกตั้ง จะเห็นได้จากที่ประชุมมีการอภิปรายกันอย่างเอาเป็นเอาตายในเรื่องธรรมนูญการปกครองของพรรค มีสมาชิกคนหนึ่งทะเลาะกลางป้อมกลางคือ ๆ ว่า ที่มาน้อยยากจะรู้เพียงว่า พรรคจะช่วยเหลืออย่างไร และจะให้เงินช่วยเหลือเท่าไร¹ ดังนั้นการประชุมครั้งแรกของพรรคสหประชาไทยที่หัวหมาก จึงเต็มไปด้วยความวุ่นวายและความแตกแยก ซึ่งจะกล่าวต่อไป

หลังจากประชุมใหญ่ที่หัวหมากรวม 2 สัปดาห์ ที่ประชุมคณะกรรมการบริหารกลางของพรรคสหประชาไทยก็ได้ทำการประชุมเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2511 เพื่อคัดเลือกตัวผู้สมัครเข้าแข่งขันเลือกตั้งทั่วประเทศ การประชุมได้จัดใหม่ขึ้น ณ ที่ทำการของพรรคที่ถนนศรีอยุธยา² แต่หลักการที่พรรคสหประชาไทยนำมาใช้ในการ

¹ "อัศเจรีย์" (นามแฝง), "ท่านจะเลือกประเภทไหนเป็นคู่แข่ง" สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ ประจำวันที่ 1 ธันวาคม 2511, หน้า 13.

²มนตรี เจนวิทย์การ และคนอื่น ๆ, พรรคการเมืองไทยยุคใหม่ (ธนบุรี : โรงพิมพ์กรุงไทยการพิมพ์, 2512), หน้า 38.

พิจารณาคัดเลือกบุคคลต่าง ๆ เข้ามามีกรรมเลือกตั้งในนามพรรคนั้น ได้กระทำไปโดยมิได้คำนึงถึงอุดมการณ์หรือทัศนคติทางการเมืองของลูกพรรค หากกระทำโดยเหตุผลอื่น ๆ เช่น มุ่งจะให้ใครคนหนึ่งเข้าเป็นหัวหน้าพรรค เพื่อคัดตัวแทนของสายต่าง ๆ ให้ได้สัดส่วนกันและให้ชนะการเลือกตั้งเป็นสำคัญ¹ ดังเช่นที่พลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์ เลขาธิการพรรค ได้แสดงหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกว่า ". . .เนื่องจากความนิยมที่ประชาชนข้าราชการ หรือพระสงฆ์ต่อสมาชิก และพิจารณา "ภูมิหลัง" ของสมาชิกว่าเคยทำความดี ทำประโยชน์แก่ประเทศชาติมากน้อยเพียงใด. . ." ² คำว่า "ภูมิหลัง" จึงหมายถึงประวัติทางการเมืองแต่หนหลังที่เคยได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นส่วนตัว ในอดีตนั้นเอง ทั้ง ๆ ที่คณะปฏิวัติ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ซึ่งพรรคสหประชาไทย เป็นทายาททางการเมืองอยู่ ได้ทำการปฏิวัติขึ้นก็เนื่องจากทนความวุ่นวายที่อดีตสมาชิกพรรคเสรีมนังคศิลาก่อขึ้นมาไม่ได้ ดังนั้นจึงไม่มีทางเลือกให้มีความเป็นอย่างอื่น นอกจากพรรคสหประชาไทย เลือกเอาอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคเสรีมนังคศิลา เข้ามามีกรรมเลือกตั้งในนามของพรรคก็เพราะมีความประสงค์จะอาศัยคุณสมบัติส่วนตัวของอดีตสมาชิกเหล่านั้นเป็นกำลังสำคัญในการเลือกตั้ง เพราะไม่แน่ใจว่าหากจะส่งสมาชิกหน้าใหม่ ๆ ของพรรค เข้ามามีกรรมเลือกตั้งโดยอาศัยนโยบายของพรรคเป็นเครื่องสนับสนุนแล้วจะได้รับความนิยมอย่างเพียงพอมากกว่าเหตุอื่น³

¹ร.ต.ต.ชงไชย แสงประดับ, "การศึกษาเชิงเปรียบเทียบพรรคการเมืองไทยศึกษาเฉพาะกรณีพรรคเสรีมนังคศิลา กับพรรคสหประชาไทย," หน้า 117.

²มนตรี เจนวิทย์การ, พรรคการเมืองไทยยุคใหม่, หน้า 38.

³"ประจวบ" (นามแฝง), "ผลสุดท้ายก็คงเหมือนเดิม," สยามรัฐ สืบค้นวารสาร ปีที่ 25 ฉบับที่ 25 วันที่ 8 ธันวาคม 2511, หน้า 4.

การรณรงค์หาเสียง

ไคพยายามกระทำอย่าง เป็นระบบโดยพรรคสหประชาไทยได้ตั้งศูนย์ปฏิบัติการ ที่สำนักงานพรรคสหประชาไทย ที่บ้านอัมพวัน มีพลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์เลขาธิการ พรรคเป็นผู้อำนวยการศูนย์ ไควางสายคุมการหาเสียงออกเป็นเขต ๆ ดังนี้¹

1. ภาคเหนือ คุมโดยพลตำรวจตรีสง่า กิตติขจร กรรมการผู้อำนวยการพรรค
2. ภาคใต้ คุมโดยพลโทแสวง เสนาณรงค์ รองเลขาธิการพรรค
3. ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คุมโดยพลตำรวจโทพิชัย กุลละวณิชย์ รองเลขาธิการพรรค
4. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คุมโดยพลเอกกฤษณ์ สีวะรา รองเลขาธิการ พรรค

เลขาธิการพรรค เป็นผู้ควบคุมการหาเสียงในจังหวัดพระนครและธนบุรีด้วย ตนเอง การปฏิบัติการของการหาเสียงในภาคต่าง ๆ เหล่านี้ จะต้องรายงานให้ศูนย์ฯ ทราบตลอดเวลา²

ค่านโยบายที่จะนำไปทำการโฆษณาหาเสียงนั้น จอมพลถนอม กิตติขจร หัวหน้าพรรคฯ ได้ขอให้ลูกพรรคประกาศให้ประชาชนทราบว่า พรรคสหประชาไทย เป็นพรรคของรัฐบาลที่จะช่วยในการพัฒนาท้องถิ่นจัดความเดือดร้อนของประชาชน และ นำมาซึ่งความต้องการของประชาชนให้ดีกว่าพรรคอื่น ๆ หนึ่งหมด ลูกพรรคจะต้องเปิดเผยกับ ประชาชนว่าพรรคได้ทุ่มเทการพัฒนาบ้านเมืองอย่างเต็มที่ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา³ โดยการสร้างถนน เขื่อน คูคลอง และชลประทาน บำรุงการเกษตร การศึกษาและ

¹มนตรี เจนวิทย์การ, พรรคการเมืองไทยยุคใหม่, หน้า 46.

² เรื่องเดียวกัน.

ส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชน นอกจากนั้นใคข้อใหญ่สมัครของพรรคพยายามต่อสู้ขอโจมตีของฝ่ายค้านควยขอเท็จจริง ใคคำพูดที่สุภาพและใคทำการแจกจ่ายของคนที่ถ้ายรวมกับบรรดาสมาชิกที่สมัครพร้อมกับสำนัถึงราษฎร เพื่อนำกลับไปหาเสียงควย¹

ในการหาเสียงของพรรคสหประชาไทยแสดงให้เห็นถึงการขาดความสามารถและความชำนาญในการหาเสียง ก่อนการหาเสียงในจังหวัดพระนคร ขณะที่พรรคประชาธิปไตยอันเป็นพรรคฝ่ายค้านสำคัญออกหาเสียงกับราษฎร ส่วนใหญ่ตามที่ชุมนุมชน แต่พรรคสหประชาไทยกลับนิยมหาเสียงกับราษฎร เป็นกลุ่ม ๆ ตามโรงเรียน โรงงาน และองค์การรัฐวิสาหกิจ เช่น ที่ท่าเรือ องค์การ ร.ส.พ. หรือบางที่ก็เชื่อเชิดคนงานจากโรงงานบางแห่งไปประชุมฟัง เลขาธิการพรรคสหประชาไทยพูดหาเสียงที่บ้าน เลขาธิการพรรคเสียเลย² วิธีการบางอย่าง เป็นไปในแบบที่ไม่ค่อยเหมาะสมและมีผลได้ไม่คุ้มค่าเสีย เช่น พลเอกกฤษณ์ สีวะรา รองเลขาธิการพรรคไซเฮลคอปเตอร์ตะเวนหาเสียงให้แก่พรรคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ³ นั้นเป็นการ เปิดช่องว่างให้ฝ่ายค้านโจมตีใคว่าผู้นำพรรคสหประชาไทยใคอำนาจหน้าที่ราชการและตำแหน่งทางราชการ เป็นเครื่องมือในการหาเสียงเป็นการ เอาเปรียบคู่ต่อสู้ ทำให้พรรคสหประชาไทยต้องสูญเสียคะแนนเสียงไปเป็นจำนวนมาก

¹มนตรี เจนวิทย์การ, พรรคการเมืองไทยยุคใหม่, หน้า 46.

²"กา" (นามแฝง) "กาบอขาว," สยามรัฐรายวัน ฉบับวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2512, หน้า 9.

³เสรี น้อยบัวทิพย์, "การเมืองไทยวันนี้," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2512, หน้า 14.

5. การเลือกตั้งและการจัดตั้งรัฐบาล

วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 มีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 10 การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งที่จัดว่าเรียบร้อยที่สุดในบรรดาการเลือกตั้งทั่วไปทั้ง 10 ครั้ง ซึ่งเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมากที่สุด มีความบกพร่องน้อยที่สุด ความสำเร็จครั้งนี้พิสูจน์ว่าถ้ามีเจตนาจะให้มี การเลือกตั้งที่เรียบร้อยจริง ๆ ย่อมทำได้ ในทางตรงกันข้ามการเลือกตั้งที่ไม่เรียบร้อยมาแต่อดีต หรือที่จะเกิดความไม่เรียบร้อยในครั้งต่อไปนั้น ย่อมมาจากเจตนาไม่บริสุทธิ์ของผู้รับผิดชอบโดยตรง เป็นเรื่องสำคัญที่สุด¹

ผลการเลือกตั้งมีดังนี้

พรรคสหประชาไทย	ได้รับเลือกตั้งจำนวน	75	ที่นั่ง
พรรคประชาธิปไตย	ได้รับเลือกตั้งจำนวน	57	ที่นั่ง
พรรคแนวประชาธิปไตย	ได้รับเลือกตั้งจำนวน	7	ที่นั่ง
พรรคแนวร่วมเสรีชน	ได้รับเลือกตั้งจำนวน	4	ที่นั่ง
พรรคประชาชน	ได้รับเลือกตั้งจำนวน	2	ที่นั่ง
พรรคสัมมาชีพช่วยชาวนา	ได้รับเลือกตั้งจำนวน	2	ที่นั่ง
พรรคเสรีประชาธิปไตย	ได้รับเลือกตั้งจำนวน	1	ที่นั่ง
ผู้สมัครอิสระ	ได้รับเลือกตั้งจำนวน	71	ที่นั่ง ²
	รวมจำนวน	219	ที่นั่ง

¹ "พร. พันทก" (นามแฝง) "บทความ," เคลื่อนไหว ฉบับวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2512, หน้า 16.

² สยามรัฐรายวัน ฉบับวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2512, หน้า 2.

ผลการเลือกตั้ง แมพรรคสหประชาไทยจะชนะการเลือกตั้ง แต่ก็ยังไม่สามารถ
 คุมเสียงข้างมากในรัฐสภาไว้ได้ จึงพยายามดึงเอาความสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทน
 ราษฎรกลุ่มไม่สังกัดพรรค หรือผู้สมัครอิสระ ซึ่งมีจำนวนถึง 71 คน จนพันเอกนายวรการ
 บัญชา ประธานวุฒิสภาขณะนั้นได้วิจารณ์ว่า การที่พรรครัฐบาลไม่อาจกุมเสียงข้างมากใน
 สภาผู้แทนไว้ได้ คงทำให้รัฐบาลชุดใหม่ของจอมพลถนอม กิตติขจร บริหารงานได้อย่าง
 ลำบากและขาดเสถียรภาพ และคิดว่ารัฐบาลคงจะพยายามหาเสียงสนับสนุนจากสมาชิก
 สภาผู้แทนราษฎรที่สมัครอิสระ เพื่อหนีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรพรรคสหประชาไทย
 ส่งผู้สมัครทั้งสิ้น 220 คน ได้ 75 คน คิดเป็นร้อยละ 35 ของผู้ที่ส่งเข้าสมัคร ส่วนพรรค
 ประชาธิปไตยเป็นพรรคฝ่ายค้านส่งผู้สมัคร 191 คน ได้รับเลือกตั้ง 57 คน คิดเป็นร้อยละ
 30 ของผู้ที่ส่งเข้าสมัครในส่วนรวมทั้งประเทศ พรรคสหประชาไทยจึงได้รับความนิยมสูงกว่า
 แต่เมื่อจำแนกเป็นรายภาค ในภาคใต้พรรคประชาธิปไตยกลับได้รับคะแนนนิยมสูงกว่าคือ
 ส่งสมัคร 23 คน ได้รับเลือกตั้ง 9 คน คิดเป็นร้อยละ 39 ส่วนพรรคสหประชาไทยส่งเข้า
 สมัคร 29 คน ได้รับเลือกตั้ง 11 คน คิดเป็นร้อยละ 38 โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัด
 พระนครศรีอยุธยา ทั้งสองพรรคส่งผู้สมัครพรรคละ 15 คน ปรากฏว่าพรรคประชาธิปไตยได้รับ
 เลือกตั้ง 15 คน หรือร้อยละ 100 ซึ่งเป็นการยืนยันข้อสรุปในตอนที่ว่าด้วยจำนวนผู้ใช้สิทธิ
 เลือกตั้งว่าประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่วนมากของมีประเทศเมื่อหน้ายกต่อ
 การ เขามีส่วนร่วมในกระบวนการ เมืองของประเทศ และพยายามต่อต้านการผูกขาดอำนาจ
 ของรัฐบาลด้วยการลงคะแนนเลือกตั้งพรรคฝ่ายค้านเขามานั่งในสภาทั้งหมด โดยฝ่ายรัฐบาล
 มีได้หนึ่งเลย

ฝ่ายพรรคประชาธิปไตยแม้จะได้รับเลือกตั้งมากกรองลงมาจากรคสประเทศไทย แต่ไม่มีท่าทีว่าจะจัดตั้งรัฐบาลแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะบุคคลชั้นนำในพรรคอ้างว่า ตามข้อบังคับของพรรคนั้น เมื่อผลการเลือกตั้งออกมาปรากฏว่าเป็นเสียงข้างน้อยก็ทำหน้าที่เป็นพรรคฝ่ายค้านที่ดี นอกจากนั้น ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ยังไม่มีความไว้วางใจสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอิสระโดยอ้างว่า¹ ". . . สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอิสระนั้นรู้ใจยาก วันนี้ อาจอยู่กับเรา วันหน้าอาจไม่อยู่กับเรา. . ." นอกจากนี้ไม่แน่ใจในการสนับสนุนของกลุ่มอิสระแล้ว ผู้นำพรรคประชาธิปไตยยังเห็นว่าอุปสรรคใหญ่ที่พรรคคนไม่อาจรับตั้งรัฐบาลได้อีกอย่างหนึ่งคือ วุฒิสภา เพราะกระบวนการทางนิติบัญญัติจะสมบูรณ์ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ก็ด้วยความเห็นชอบของรัฐสภาเท่านั้น เมื่อวุฒิสมาชิกส่วนใหญ่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ก็เป็นการยากที่ฝ่ายพรรคประชาธิปไตยจะได้รับการสนับสนุน เมื่อไม่ได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกวุฒิสภารัฐบาลจะคงอยู่ต่อไปไม่ได้²

ขณะเดียวกันกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอิสระได้รับการเลือกตั้งเข้ามาถึง 71 คน และในจำนวนนี้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในกลุ่มสันนิบาตเสรีชน ที่พรรคสหประชาไทยไม่ส่งสมัครรับเลือกตั้งถึง 30 คนเศษ³ กลุ่มนี้จึงมีแนวโน้มสนับสนุนพรรคสหประชาไทยจัดตั้งรัฐบาลโดยปริยาย เพราะวสันนินบาตเสรีชนก็คือ องค์การซึ่งให้การสนับสนุนทางการเมืองแก่พรรคสหประชาไทย แต่เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่มนี้รู้ถึงความสำคัญของพวกเขาเห็นว่าพรรคสหประชาไทยจำเป็นต้องพึ่งตน จึงพยายามรวมกลุ่มกันเพื่อให้มีพลังในการต่อรองเงื่อนไขที่จะให้การสนับสนุนพรรคสหประชาไทยจัดตั้งรัฐบาล โดยในขั้นแรกได้ประกาศชื่อคณะกรรมการบริหารของกลุ่ม

¹สยามรัฐรายวัน ฉบับวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2512, หน้า 2.

²สยามรัฐรายวัน ฉบับวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2512, หน้า 16.

³ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2512, หน้า 1.

จำนวน 9 คน มีนายพานิช สัมภวคุปต์ นายบุญธรรม ชุมดวง นายเกียรติ นาคะพงษ์ นายคิลก บุญเสริม นายสุบัน พูลพัฒน์ นายสุจินต์ เขาววิศิษฐ์ นายอาจิม ลิมตัง เจ้าบุญเลิศ ณ เชียงใหม่ นายชุติน โคนันท์¹ โดยมีนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ วุฒิสมาชิก อยู่หลังฉากของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่มนี้ ซึ่งเป็นหัวหน้าของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอิสระกลุ่มเสรีชนสยามหาคไทย อันมีจำนวนประมาณ 30 คน² กลุ่มอิสระนี้พยายามตั้งเงื่อนไขขึ้นต่อกับผู้นำพรรคสหประชาไทยที่สำคัญคือ

1. เสนอให้พรรคสหประชาไทยแก้ไขรัฐธรรมนูญพรรคเสียใหม่
2. เสนอตัวแทนคือ นายสุบัน พูลพัฒน์ เข้าเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร

โดยให้เหตุผลว่าประธานสภาผู้แทนราษฎรควร เป็นบุคคลที่ไม่สังกัดพรรคการเมืองใด ๆ³

ขอเสนอข้อ 2 นี้ ใ้ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากพรรคประชาธิปไตยโดยพรรคประชาธิปไตยได้เสนอเงื่อนไขแลกเปลี่ยนกันว่า ประธานสภาเป็นของกุ่มอิสระ รองประธานสภาเป็นของพรรคประชาธิปไตยทั้งสองคน ตอนแรกฝ่ายอิสระขมตกลง⁴ ฝ่ายพรรคสหประชาไทยก็ต้องการให้ตำแหน่งประธานสภาเป็นของพรรคตน จึงให้นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ วุฒิสมาชิกสังกัดพรรคคนไปเจรจาขอให้สมาชิกกุ่มอิสระหันไปสนับสนุนพลตรีศิริ สิริโยภิน พรรคสหประชาไทยเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรได้สำเร็จ⁵ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า ในการให้ความสนับสนุนพรรคสหประชาไทย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอิสระบางคนอาจมีการต่อรองเรียกร้องผลประโยชน์ตอบแทน

¹ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2512, หน้า 1.

²สยามรัฐรายวัน ฉบับวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2512, หน้า 16.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 1 - 16.

⁴"ประจวบ" (นามแฝง) "สภาผู้แทน," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับวันที่ 16 มีนาคม 2512, หน้า 3 - 4.

⁵ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 7 มีนาคม 2512, หน้า 10.

3. ต้องการสนับสนุนให้นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ icode ตำแหน่งรัฐมนตรี
ในรัฐบาลชุดใหม่ ซึ่งนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์เองก็โดยยอมรับว่ามีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
อิสระสนับสนุนตนเช่นนั้นจริง¹ แต่พรรคสหประชาไทยปฏิเสธ เพราะจะเกิดความยุ่งยาก
ภายในพรรค

ขอเสนอทั้ง 3 ขอนี้จึงเป็นอันตกไป พร้อมกับนั้นพรรคสหประชาไทยได้ทุ่มเท
ความพยายามทุกอย่าง เพื่อให้กลุ่มอิสระสนับสนุนพรรคของตนและก็เป็นผลสำเร็จ พันเอก
อาจศึก ดวงสว่าง รองโฆษกพรรคสหประชาไทย ได้ประกาศอย่างมั่นใจออกมาว่า
ตำแหน่งประธานสภาผู้แทนราษฎรต้องตกอยู่กับพรรคสหประชาไทยอย่างแน่นอน²

พรรคสหประชาไทยได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากกว่าพรรคอนักจัดตั้งรัฐบาล
ขึ้นเมื่อวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2512 โดยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้จอมพล
ถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี และได้ประกาศจัดตั้งรัฐมนตรีได้สำเร็จในวันที่ 11
มีนาคม พ.ศ. 2512 มีรายนามคณะรัฐมนตรีดังต่อไปนี้³

1. พลเอกประภาส จารุเสถียร	เป็นรองนายกรัฐมนตรี
2. นายพจน์ สารสิน	เป็นรองนายกรัฐมนตรี
3. พล.โท. แสงสว่าง เสนาณรงค์	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสำนัก
นายกรัฐมนตรี
4. จอมพลถนอม กิตติขจร	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
5. นายเสริม วินิจฉัยกุล	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

¹ "ส.ส.อิสระ ผิดหวังครั้งใหญ่ที่ถูกพรรคพลาดตำแหน่งรัฐมนตรี" ไทยรัฐ
ฉบับวันที่ 14 มีนาคม 2512, หน้า 16.

² สยามรัฐรายวัน ฉบับวันที่ 3 มีนาคม 2512, หน้า 1.

³ รอง ศยามานนท์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ, หน้า 138 - 139.

6. พันเอกถนิต คอมันตร์	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศ
7. ม.ร.ว.จักรทอง ทองใหญ่	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร
8. พลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
9. นายพจน์ สารสิน	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนา
การแห่งชาติ
10. พลเอกประภาส จารุเสถียร	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
11. หลวงจำรุงฤทธิเนติศาสตร์	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
12. นายสุกิจ นิมมานเหมินท์	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
13. นายบุญชนะ อัดถาการ	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
14. พลตำรวจเอกประเสริฐ รุจิรวงศ์	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
15. พลโทพงษ์ ปุณณะกันต์	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
16. พลเอกจิตติ นาวิเสถียร	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
17. ม.ร.ว.ทองแท่ง ทองแดง	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
18. นายจิตติ สุจริตกุล	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศ
19. นายมัญญู บริสุทธี	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร
20. พลเรือตรีชลิ สิ้นภูโสภณ	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
21. ม.ล.ชูชาติ กำภู	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพัฒนา
การแห่งชาติ
22. นายทวี แรงขำ	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
23. นายถวิล สุนทรศารทูล	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

24. พลโทอัมพร ศรีไชยันต์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
 25. พลเอกกฤษณ์ สีวะรา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 26. พลตำรวจโทพิชัย กุลละวณิชย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐการ
 27. นายสมบุญ ผ่องอักษร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 28. นายสอาด หงษ์ยนต์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

เมื่อพิจารณาครุราชข้อคณะรัฐมนตรีแล้ว มีลักษณะเด่น 2 ประการคือ

ประการแรก เป็นการพยายามผสมผสานกันระหว่างนักการเมืองกับข้าราชการประจำโดยนำปลัดกระทรวงหรืออธิบดีขึ้นเป็นรัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่าง ๆ หลายกระทรวง เช่น ม.ร.ว.จักรทอง ทองใหญ่ ปลัดกระทรวงเกษตร ซึ่งมีความชำนาญงานประจำของกระทรวงอยู่แล้ว ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร

ประการที่สอง รัฐมนตรีในคณะรัฐบาลชุดใหม่นี้หลายคนไม่รู้ตัวมาก่อนว่าจะได้รับตำแหน่งเป็นรัฐมนตรี เช่น ม.ร.ว.จักรทอง ทองใหญ่¹ หรือทราบล่วงหน้าอย่างกระตั้นหันก่อนการประกาศพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ เพียงไม่กี่ชั่วโมง เช่น นายสอาด หงษ์ยนต์ และนายจิตติ สุจริตกุล เป็นต้น²

มองเจตนาของผู้นำพรรคสหประชาไทยแล้ว เชื่อว่าต้องการได้คนที่มีมือเขาบริหารประเทศแทนที่จะเอาลูกพรรคของตน เช่น นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ นายประสิทธิ์ จุลละเกศ ฯลฯ ขึ้นเป็นรัฐมนตรี

¹ร.ม.ต.ใหม่ ต่างให้ค้ำมั่นว่าจะทำความดี สยามรัฐรายวัน ฉบับวันที่ 12 มีนาคม 2512, หน้า 1 - 16.

²ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 13 มีนาคม 2512, หน้า 16.

6. ความขัดแย้งและความล้มเหลวในการบริหารประเทศ

1 ความรับผิดชอบตอสมาชิกพรรค พรรคสหประชาไทยมิได้ให้ความสำคัญกับลูกพรรค เพียงแต่ใช้ลูกพรรคเป็นเครื่องมือให้บรรลุวัตถุประสงค์ของบุคคลชั้นนำภายในพรรค การดำเนินนโยบายสำคัญ ๆ มักจะตัดสินใจกันในระดับผู้นำพรรคโดยมิได้ปรึกษาหารือกันในที่ประชุมพรรคเสียก่อนแต่อย่างใด ตัวอย่าง เช่นการขึ้นภาษีอากรครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2513 นั้น รัฐบาลได้ประกาศพระราชกำหนดพักค้ออัตราศุลกากร และสินค้าเข้านั้น ๆ ถึง 200 กว่าประเภทอย่างกะทันหัน โดยมิให้สมาชิกพรรคใดล่วงรู้แต่อย่างใด จึงสร้างความโกรธแค้นให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นอันมาก ดังที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาวุโสในสังกัดพรรคสหประชาไทยคนหนึ่งกล่าวว่า¹ "การกระทำครั้งนี้แสดงว่ารัฐบาลไม่ไว้วางใจพวกเรา รัฐบาลทำราวกับว่าพวกเราเป็นฝ่ายค้าน" นอกจากนั้นผู้นำพรรคสหประชาไทย ยังแสดงความไม่รับผิดชอบและไม่สนใจใยดีต่อสมาชิกพรรค เช่น ในการประชุมสมาชิกของพรรคสหประชาไทยฝ่ายรัฐสภา เพื่อสร้างเสถียรภาพภายในพรรค เมื่อต้นเดือน มีนาคม พ.ศ. 2513 ได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายคนเสนอข้อที่ประชุมว่า ทางพรรคไม่ได้ให้ความสนใจต่อลูกพรรคเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลชั้นผู้ใหญ่ของพรรคส่วนใหญ่ไม่คุ้นเคยสังสรรค์กับลูกพรรคเลย ดังจะสังเกตได้ว่าบุคคลเหล่านั้นมักจะซักถามสมาชิกลูกพรรคของตนเองว่าเป็นผู้แทนราษฎรจังหวัดไหน ชื้ออะไร ทั้ง ๆ ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่เพียง 100 กว่าคนเท่านั้น นอกจากนั้น การติดต่องานกับเจ้าหน้าที่พรรคก็เป็นไปโดยยาก เพราะมีระเบียบวิธีการปฏิบัติเข้มงวด ยิ่งเป็นลูกพรรคที่ไม่เอะอะโวยวายแล้ว ยิ่งขาดความสนใจจากเจ้าหน้าที่พรรคทุกระดับชั้น² แต่พรรคกลับมุ่งหากการสนับสนุนรัฐบาล

¹ Morrell David, Legislative Impact on Economic Development Planning and Project Implementation. p.5.

² "กา" (นามแฝง) "เสถียรภาพในพรรครัฐบาล" สยามรัฐรายวัน (12 มีนาคม 2513), หน้า 7.

ด้วยวิธีการขอเสียงสนับสนุนจากลูกพรรค เช่น คร. เสริม วินิจฉัยกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เมื่อก่อนที่ประชุมพรรคว่า รัฐบาลได้จัดสรรเงินให้ลูกพรรคทุก ๆ คนคนละ 1 ล้านบาท เพื่อให้ ส.ส. มีโอกาสเสนอเป็นงบประมาณนำไปพัฒนาจังหวัดของแต่ละคน¹ ส่วนสมาชิกสภาในสังกัดพรรคอื่นที่ไม่เข้าร่วมในพรรคสหประชาไทย แต่ให้การสนับสนุนพรรคสหประชาไทยอย่างลับ ๆ เช่น พรรคอิสระก็จะได้รับความช่วยเหลือ เช่น จัดสรรเงินบำรุงจังหวัดให้ทุกคน ๆ ละ ล้านบาท² การกระทำดังกล่าวจึงไม่เป็นที่พอใจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งที่สังกัดพรรคและนอกสังกัดพรรคเป็นอย่างมาก

2 ความรับผิดชอบต่อการบริหารประเทศ ผู้นำพรรคโดยุณาการอำนาจบริหารให้อยู่ในกำมือบุคคลสำคัญ ๆ ในพวกคน และพยายามกีดกันมิให้ผู้อื่นมาแข่งขัน คู่แข่งที่สำคัญก็คือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงกำหนดในรัฐธรรมนูญห้ามสมาชิกสภาทั้งสองสภาเป็นรัฐมนตรี การกีดกันนี้จึงเป็นที่ไม่พอใจให้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยเฉพาะสมาชิกพรรคสหประชาไทยจึงเรียกร้องขอให้แก้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ตนเองมีโอกาสเป็นฝ่ายบริหารได้บ้าง³ แต่ไม่เป็นผล สมาชิกพรรคจึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือ การบริหารงานของรัฐบาลจึงเต็มไปด้วยความล่าช้า เช่น กรณีรัฐบาลแพมตีในวาระแรกของร่างพระราชบัญญัติถ่ายทอดการกระจายเสียงการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยโอนอำนาจการสอบสวนจากตำรวจไปให้ฝ่ายปกครอง ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณก้อนกลางสภาได้อย่างล่าช้าและยากเย็น ทำให้กลไกในการบริหารงานของรัฐบาลต้องได้รับความสั่นสะเทือน⁴

¹สพท. แจกลูกพรรคคนละ 1 ล้าน" ประชาธิปไตยรายวัน (27 มกราคม 2513), หน้า 1, 16.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 16.

³สพท. สัมมนาขอเป็น ร.ม.ต. เลย" สยามรัฐรายวัน (22 มกราคม 2513), หน้า 1.

⁴ร.ต.ต.ชงไชย แสดงประทับใจ, "การศึกษาเชิงเปรียบเทียบพรรคการเมือง. . . ." หน้า 132.

การวางนโยบายในการบริหารของรัฐบาลก็ไม่แน่นอน เพราะนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภานั้นเป็นการเขียนไว้อย่างกว้างคร่อมจักรวาล และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้ามักเป็นไปอย่างลารา คังคัวอย่างเช่น

1. ปัญหาทางเศรษฐกิจ มีนโยบายไม่แน่นอน มักจะใช้วิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น พอลชาวภาคแคลนกันตีสงชาวออกนอกประเทศ หรือเพิ่มค่าฟรี เมียมชาว แคนพอลชาว เหลือมากกว่าเลิกค่าฟรี เมียม นโยบายที่ไม่แน่นอนนี้ทำให้เสียตลาดต่างประเทศไป การค้าน้ำตาล ยาง ดีบุก ฯลฯ ก็ได้รับความกระทบกระเทือนจากความไม่แน่นอนนี้เช่นกัน ปัญหาการขาดดุลการค้า ก็ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง จนทำให้เกิดปัญหาขาดดุลการค้า การชำระเงินและการขาดดุลยังประมาณกันไม่ค่อย

2. ปัญหานโยบายต่างประเทศ เป็นการผูกขาดโดยฝ่ายบริหาร โดยที่ฝ่ายอื่น ๆ ไม่มีโอกาสใดวางรูป ดำเนินนโยบายผูกมิตร กับพันธมิตรตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสหรัฐอเมริกามากเกินไป ทั้ง ๆ ที่เงินกำลังทวีบทบาทความสำคัญมากขึ้น

3. ปัญหาทางสังคม ไม่ได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้นเท่าที่ควร มีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย เช่น ปัญหาการรวมกันของนิสิต แม่จะทุ่มทรัพย์ยาก เขาไปร่ำไปร่ำกันยังไม่เบาบาง ปัญหาคอร์ปชั่น เป็นข่าวใหญ่อยู่ตลอดเวลาที่พรรคสหประชาไทยเป็นรัฐบาล ปัญหาโจรผู้ร้ายก็มากอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ปัญหาคนว่างงาน คนไร้ที่อยู่ . . . ฯลฯ

4. ความรับผิดชอบนโยบายของพรรค นโยบายของพรรคสหประชาไทยวางไว้อย่างละเอียดและประณีต แต่สมาชิกของพรรคกลับแสดงความไม่เชื่อถือและไม่เห็นด้วยกับนโยบายของพรรค และยังปรากฏว่าสมาชิกของพรรคเป็นฝ่ายเรียกร้องให้แก้ไขบทบัญญัติหลายข้อในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 ซึ่งตนไม่พอใจ เช่น อยากให้เปิดโอกาสให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีโอกาสเป็นเลขานุการรัฐมนตรี และเป็นรัฐมนตรีได้ และสมาชิกของพรรคตนเองที่เรียกร้องให้แก้ไขบทบัญญัติต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญ

ของพรรค โดยอ้างว่ามีเนื้อหาสาระและใช้ศัพท์สำนวนเป็นคอมมิวนิสต์¹ จึงเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าสมาชิกพรรคสหประชาไทยส่วนใหญ่ไม่มีศรัทธาต่อแนวนโยบายของพรรค

ธรรมนูญและนโยบายของพรรคสหประชาไทยได้ร่างขึ้นโดยผู้นำพรรคกลุ่มของ พลโทแสวง เสนาณรงค์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกนักวิชาการ โดยที่ผู้นำกลุ่มอื่น ๆ เช่น พลเอกประภาส จารุเสถียร พลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์ ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้น เมอร่างเสร็จทั้งธรรมนูญและอุดมการณ์ ตลอดจนนโยบายของพรรคสหประชาไทย จึงมิได้สมศรัทธาและการยอมรับจากกลุ่มอื่น ๆ เมื่อมีการจัดตั้งพรรคขึ้นเพื่อเตรียมรับการเลือกตั้งทั่วไป ผู้นำแต่ละกลุ่มจึงดึงเอาลูกทีมของตนเข้ามาร่วมในพรรค โดยที่ลูกทีมแต่ละคนนั้น มีความผูกพันและความจงรักภักดีต่อหัวหน้ากลุ่มของตนเท่านั้น หากได้มีความผูกพันต่อนโยบายของพรรคไม่ และเมื่อสมาชิกของพรรคส่วนใหญ่ยังยึดมั่นอยู่ในความคิดที่ว่าตนเป็นสมาชิกของผู้ใหญ่คนนั้นคนหนึ่งในพรรค การกระทำต่าง ๆ จึงเพ่งเล็งไปในทางเอาใจผู้ใหญ่บางคน ในพรรคยิ่งกว่าจะคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมหรือนโยบายของพรรค² ความผูกพันต่อนโยบายของพรรคของผู้นำและสมาชิกพรรคสหประชาไทยจึงแทบไม่มีเลย

นอกจากนั้น สมาชิกส่วนใหญ่เขาสังกัดพรรคสหประชาไทยโดยมีความมุ่งหวังผลประโยชน์บางอย่าง เป็นการตอบแทน เช่น ต้องการงบประมาณไปพัฒนาจังหวัดของตน เป็นการหาคะแนนนิยม เพื่อจะได้มีโอกาสได้รับเลือกตั้งอีก ดังนั้นต่างก็แย่งกันเป็นกรรมการในคณะกรรมการงบประมาณกันเป็นการใหญ่ ส่วนผู้มิได้เป็นก็เกิดความโกรธแค้นหาทางกลั่นแกล้งก่อความวุ่นวายเป็นการแก่เผ็ด เช่น ชูว่าเมื่อมีการคัดเลือกกรรมการในสภาก็จะไม่ยกมือสนับสนุน แต่จะกลับไปยกมือให้กับฝ่ายค้าน และจะไม่ยกมือสนับสนุนร่าง

¹Morrell David, The Government's Saha Pracha Thai Party, p. 18.

* ดูได้ในเรื่องลักษณะโครงสร้างและส่วนประกอบของพรรค.

²"ราษฎร" (นามแฝง). "บันทึกของคนเงินเดือน" สยามรัฐรายวัน (21 มีนาคม 2513), หน้า 7.

พระราชกำหนดพิทักษ์ถาวรภาษีกว้าง โดยให้เหตุผลว่า "เมื่อถูกเบียดเบียนมากเกินไป"¹

7. ความขัดแย้ง เป็นสาเหตุทำให้เกิดรัฐประหาร

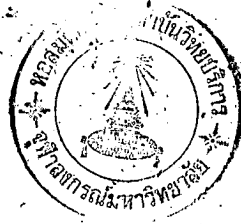
7.1 ความขัดแย้งในการคัดเลือกตัวผู้สมัคร คือฝ่ายพลโทแสวง เสนานรงค์ และพันเอกสนอง ฌังรัชสิทธิ์ ต้องการพวกหน้าใหม่เพราะข้อดีต่อพรรคคือ ฝ่ายทาง พลเอกประภาส จารุเสถียร และพลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์ ต้องการพวกที่จงรักภักดี ต่อตนเป็นการส่วนตัวมากกว่าความจงรักภักดีที่มีต่อพรรค ความขัดแย้งนี้นำไปสู่ความแตกแยกอย่างรุนแรงในระหว่างสมาชิกสายทำเนียบรัฐบาลฝ่ายพลโทแสวง เสนานรงค์ กับสมาชิกสายมหาไทยซึ่งนำโดยพลเอกประภาส จารุเสถียร ฝ่ายหลังเป็นฝ่ายได้เปรียบ เพราะผู้สมัครส่วนใหญ่เคยเป็นสมาชิกพรรคเสรีมนังคศิลามาก่อน ส่วนสมาชิกกลุ่มนิยม พลเอกประภาส จารุเสถียร ที่พรรคมิได้ส่งเข้าสมัครในนามพรรคก็ได้รับการสนับสนุนจาก พลเอกประภาส จารุเสถียร ผลการเลือกตั้งปรากฏว่าทั้งสมาชิกในสายทำเนียบรัฐบาล สายมหาไทย และผู้สมัครนิยมพลเอกประภาส จารุเสถียร ต่างก็ได้รับเลือกตั้งกันฝ่ายละหลายสิบคน จึงก่อให้เกิดปัญหาการแตกแยกความสามัคคีและความขัดแย้งทางอุดมการณ์ ตามมา เช่น ขอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญของพรรค โดยมีสมาชิกรวมตัวกันประมาณ 100 คน ยื่นคำขาดต่อจอมพลถนอม กิตติขจร หัวหน้าพรรคให้ทำการแก้ไขนโยบายเสียใหม่ มิฉะนั้น จะลาออกจากการ เป็นสมาชิกพรรค²

7.2 สมาชิกพรรคสหประชาไทยขัดแย้งกับรัฐบาลเอง สมาชิกส่วนใหญ่ขาดความ มีวินัยต่อพรรค ไม่ให้ความสำคัญในการทำมติของพรรค ต้องการที่จะควบคุมรัฐบาล ทำให้สมาชิกสภาส่วนใหญ่กระทำการทุกอย่างตามความต้องการของตน โดยมีใ้ให้ความ

¹ สปท. จะเสด็จให้ฝ่ายค้านได้เป็นกรรมาธิการ" สยามรัฐรายวัน

(8 กรกฎาคม 2513), หน้า 1.

²มนตรี เจนวิทย์การ และคนอื่น ๆ, พรรคการเมืองไทยยุคใหม่ (ธนบุรี : โรงพิมพ์กรุงไทยการพิมพ์, 2512), หน้า 34.

สนใจต่อวินัยพรรค ซึ่งสิ่งที่ตามมาคือความขัดแย้งระหว่างฝ่ายบริหารคือ รัฐบาลและ
ข้าราชการฝ่ายหนึ่ง กับฝ่ายนิติบัญญัติคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกฝ่ายหนึ่งอยู่ตลอดเวลา
ความขัดแย้งที่สำคัญ ๆ ควรนำมากล่าวคือ

ก. การกวดงายการบริหารราชการแผ่นดิน โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ฝ่ายรัฐบาลโดยข้อพิพาทนับมีงคับให้ข้าราชการกระทำตามความประสงค์ของตนอยู่ตลอด
เวลา เช่น เบียดบังขออภิสิทธิ์ต่าง ๆ ได้แก่ ขออภิสิทธิ์ในการค้า การทำเหมืองแร่
ฝากฝังพรรคพวกของตนเข้าศึกษา ฯลฯ หากข้าราชการผู้ใดไม่ให้ความร่วมมือก็หาทาง
กลั่นแกล้งควยประการต่าง ๆ เช่น ครึ่งหนึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคสหประชาไทย
เรียกร้องให้รัฐบาลมอบเงินให้ ส.ส. พรรครัฐบาลคณะ 3 แสนบาท เพื่อนำไปพัฒนา
ท้องถิ่นในจังหวัดของตน รัฐบาลจึงสั่งการไปยังสำนักงบประมาณให้จัดสรร เงินจำนวนนี้
ตามความต้องการขอ ส.ส. แต่นายบุญ สุวรรณสิทธิ์ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณชี้แจง
ว่าไม่อาจจัดสรร เงินจำนวนดังกล่าวให้ได้ จึงยังความไม่พอใจให้แก่ฝ่าย ส.ส. เป็นอันมาก
จึงได้มีมติบังคับให้รัฐบาลปลดนายบุญ สุวรรณสิทธิ์ ออกจากตำแหน่ง ซึ่งรัฐบาลจำต้องย้าย
นายบุญ สุวรรณสิทธิ์ ไปดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ

ข. ดวงใจพระราชบัญญัติงบประมาณ ซึ่งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยธรรมดา
รัฐบาลจะต้องพยายามร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินผ่านรัฐสภาออกบังคับใช้ เป็น
กฎหมายให้เร็วที่สุด ฝ่ายสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็รู้ความสำคัญของตนในเรื่องนี้ จึงพยายาม
เรียกร้องผลประโยชน์ต่าง ๆ เป็นการตอบแทนจากรัฐบาลในระบะที่ร่างพระราชบัญญัติ
งบประมาณยังไม่ผ่านสภาอีกมาก ซึ่งรัฐบาลก็จำต้องโอนอ่อนผ่อนตามแทบทุกครั้งไป เช่น
ในปีงบประมาณ 2513 รัฐบาลจำต้องยอมจัดสรร เงินให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัด
พรรคสหประชาไทยและพรรคอิสระซึ่งให้การสนับสนุนรัฐบาลอยู่ นำไปพัฒนาจังหวัดของตน
เพื่อเป็นการหาเสียงคณะ 3 แสนบาท ในปีงบประมาณ 2514 รัฐบาลต้องจัดสรรเงิน
ให้ ส.ส. กังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็นคณะ 1 ล้านบาท และในปีงบประมาณ 2515 รัฐบาล

ก็ถูกขอให้จัดสรรเงินพัฒนาจังหวัดให้ ส.ส. ฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลคณะ 2 ล้านบาท แต่เกิดการปฏิวัติยุบสภาเสียก่อน¹

การทำให้พระราชบัญญัติงบประมาณล่าช้าทำให้โครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลต้องชุลคุงลักเพราะขาดเงินดำเนินการ นอกจากนั้นกรรมการมักจะพิจารณาตัดจำนวนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แทบทุกรายการ แล้วนำเงินที่ตัดไปเพิ่มให้กับโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในจังหวัดของกรรมการแทน คนที่ไม่ได้เป็นกรรมการจึงไม่พอใจหาเหตุกลั่นแกล้งบ้าง เช่น รัฐบาลประกาศพระราชกำหนดพิทักษ์ตราภาษีใหม่ ถูกพรรคกลุ่มนี้จึงประกาศชักชวนกันคัดค้าน พระราชกำหนดดังกล่าว ผู้นำพรรคได้พยายามเกลี้ยกล่อมอย่างเต็มที่ เมื่อดังวาระที่ต้องลงมติต่อสภา ปราบกฏว่ารัฐบาลชนะไปอย่างหวุดหวิดด้วยคะแนน 102 ต่อ 101 เท่านั้น² การที่คณะกรรมการขอตัดงบประมาณของหน่วยราชการต่าง ๆ อย่างมากมายนั้น ทำให้กระทบกระเทือนต่อหน่วยราชการ ทำให้ฝ่ายข้าราชการและผู้นำพรรคเกิดความไม่พอใจ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ตลอดเวลา จนมาถึงจุดแตกหักเมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคสหประชาไทยส่วนใหญ่ต้องการให้เพิ่มเงินพัฒนาจังหวัดต่าง ๆ ในขณะที่ผู้นำฝ่ายทหารต้องการให้จ่ายเงิน 280 ล้านบาท ที่คณะกรรมการแปรญัตติให้ตัดออกจากร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี 2515 ไปเพิ่มให้กับงบประมาณป้องกันประเทศ ความขัดแย้งครั้งนี้ได้กลายเป็นสาเหตุใหญ่ของการปฏิวัติ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514

7.3 ความขัดแย้งระหว่างผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในพรรค พรรคสหประชาไทยเป็นที่ยอมรับว่า ประกอบด้วยผู้นำกลุ่มต่าง ๆ หลายกลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มทางการเมืองที่สำคัญ 2 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มทำเนียบรัฐบาลกับกลุ่มมหาชาติไทย ทั้งสองกลุ่มนี้เริ่มไม่ลงรอยกันตั้งแต่

1ร.ต.ต.ชิงไชย แสงประดับ, "เปรียบเทียบพรรคเสรีมนังคศิลา กับพรรคสหประชาไทย," หน้า 158.

2*สพท. จะเสีโลให้ฝ่ายค้านได้เป็นกรรมการ" ประชาธิปไตยรายวัน วันที่ 8 กรกฎาคม 2513, หน้า 1.

เริ่มก่อตั้งพรรคใหม่ ๆ ในเรื่องการค้าเลือกตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรค เมื่อหลัง
 การเลือกตั้งแล้วพรรคสหประชาไทยมีความแตกแยกกันมากขึ้น จนกลายเป็นเขวขัดแย้ง
 ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร เห็นได้ชัดตอนที่มีการพิจารณาร่างราชบัญญัติงบประมาณ
 โดยการเผชิญหน้าระหว่างนายเรณู สุวรรณสิทธิ์ ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ ซึ่งเป็นคน
 ของฝ่ายพลโทแสวง เสนาณรงค์ และพันเอกสนอง ณังรักสวั ฝ่ายหนึ่ง กับสมาชิกสภา
 ผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นคนของพลเอกประภาส จารุเสถียร อีกฝ่ายหนึ่ง¹ โดยที่ฝ่ายสมาชิก
 สภาผู้แทนราษฎร เรียกร้องให้รัฐบาลจัดสรรเงินงบประมาณให้แก่คนคนละ 3 แสนบาท
 เพื่อนำไปพัฒนาท้องถิ่นของตน แต่นายเรณู สุวรรณสิทธิ์ ผู้อำนวยการสำนักงานซึ่งอยู่
 ในกลุ่มของพลโทแสวง เสนาณรงค์ เห็นว่าการเรียกร้องเงินพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภา
 ผู้แทนดังกล่าว เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องจึงได้คัดค้านเนื่องจากนายเรณู สุวรรณสิทธิ์ กับ
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เรียกร้องเงินพัฒนาท้องถิ่นดังกล่าวอยู่คนละกลุ่มกัน ความขัดแย้ง
 เรื่องเงินจำนวนนี้ได้กลายเป็นการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มมหาคไทยกับกลุ่มทำเนียบรัฐบาล
 ดังก็มีการทอวาทาทายกันทีเดียว ผลสุดท้ายนายกรัฐมนตรีจำต้องประนีประนอมโดยการ
 ยายนายเรณู สุวรรณสิทธิ์ ไปเป็นเลขาธิการสภาพัฒนาเศรษฐกิจและจำต้องจัดเงินพัฒนา
 ท้องถิ่นจำนวน 3 แสนบาท ให้แก่สมาชิกสภาในสังกัดพรรคแต่โดยดี จึงเป็นอันว่าฝ่ายกลุ่ม
 มหาคไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบ เพราะได้ยับยั้งเสียงสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน
 มากกว่า จึงมีผลในที่สุด ๆ ไปได้คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เรียกร้องเงินพัฒนาท้องถิ่นเป็น
 จำนวนที่สูงขึ้นทุกปี และได้ใช้สิทธิพิลบีบบังคับรัฐบาลอยู่ทุกปี จนทำท้าวาจะเกิดปัญหาเรื่อง
 งบประมาณขึ้นอีกในปลายปี พ.ศ. 2514 และในครั้งนั้นพลเอกประภาส จารุเสถียรเอง
 ก็พบความสามารถที่จะควบคุมพรรคในกลุ่มของตนไว้ได้จึงได้เกิดรัฐประหารขึ้น²

¹ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, รวบรวม, เบื้องแรกประชาธิปไตย
 พรรณน : มีทรนราการพิมพ์, 2516, หน้า 23.

² เรื่องเดียวกัน.

การแก่งแย่งแข่งขันกันเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มของตนได้รับตำแหน่งหน้าที่สำคัญ ๆ ในวงการรัฐบาลก็อยู่เสมอ ๆ เช่น ในระยะหลังการเลือกตั้งเสรีลงใหม่ ๆ นั้น นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ มีส่วนในการสนับสนุนผู้สมัครอิสระในสังกัดสันนิบาตเสรีชนเขาสมัครรับเลือกตั้งจนได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมาก ซึ่งเมื่อได้รับการเลือกตั้งแล้วนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ขอรองให้สนับสนุนรัฐบาลและ ส.ส. สังกัดพรรครัฐบาล สายสันนิบาตเสรีชนต่อการให้นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีรวมคณะ แต่ผู้นำพรรคสายทำเนียบรัฐบาลไม่ยอมโดยอ้างว่าหากจะตั้งนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ก็ต้องพิจารณาคุณสมบัติซึ่งเคยเป็น "หัวคะแนน" หากคนเขาพรรค เช่น นายประสิทธิ์ จุลละเกษ นายसानนท์ สายสว่าง ฯลฯ เป็นรัฐมนตรีด้วย เพราะบุคคลเหล่านี้ล้วนมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน¹ ส.ส. เหล่านี้จึงไม่พอใจรัฐบาลตลอดเวลา หลังจากนั้นไม่นาน พล.ต.ต.สง่า กิตติขจร บุคคลสำคัญในกลุ่มทำเนียบรัฐบาล ได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์กรณีศึกษาว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขาขอเสนอให้ตนเป็นรัฐมนตรีร่วมกับนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ นั้นตน . . . ไม่อาจจะเดินทางไปด้วยกันหรือพบกันได้เลยในวิถีทางการเมือง . . ."² และเมื่อมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ พล.ต.ต.สง่า กิตติขจร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศในเวลาต่อมา ก็ได้ถูกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคสหประชาไทยกลุ่มมหาคไทยจำนวนมากคัดค้าน พร้อมกันนั้นก็เชื่อว่าจะลาออกหากยังมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตำแหน่งสำคัญ ๆ กันในแบบไม่เปิดเผย และการแต่งตั้งนั้นเป็นการเล่นพรรคเล่นพวก เพราะแต่งตั้งบุคคลผู้สวามิภักดิ์ต่อจอมพลถนอม กิตติขจร เท่านั้น³

¹ "ส.ส. กลุ่มอิสระผิดหวังครั้งใหญ่ที่ถูกพรรคพลาคตำแหน่ง ร.ม.ต." ไทยรัฐรายวัน 14 มีนาคม 2512, หน้า 1, 16.

² เสรี น้อยบัวทิพย์, "การเมืองไทยวันนี้," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 6 เมษายน 2512, หน้า 15.

³ Clark D. Neher, "Thailand Toward Fundamental Change," Asian Survey, March, 1970, p.132.

ปัญหาการขัดแย้งที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือ ปัญหาเรื่องผู้นำที่จะเป็นหัวหน้าพรรค และนายกรัฐมนตรีต่อจากจอมพลถนอม กิตติขจร ถ้าพิจารณากันตามความเหมาะสมขอเท็จจริงและอาวุโสทุกด้านแล้ว ตำแหน่งผู้นำของพรรคและของประเทศควรจะตกอยู่กับ พลเอกประภาส จารุเสถียรแน่นอน พลเอกประภาส จารุเสถียร เองก็ได้แสดงความรักภักดีและสนับสนุนจอมพลถนอม กิตติขจร ควบคู่กันตลอดมา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า จอมพลถนอม กิตติขจร เคยประกาศอยู่เสมอว่าตนรู้สึกเห็นใจและจะชอลาออกจากตำแหน่งทางการเมือง ตลอดจนราชการต่าง ๆ ทุกตำแหน่งในปี พ.ศ. 2515 ทำให้ พลเอกประภาส จารุเสถียรมั่นใจว่า เมื่อถึงเวลาถึงกล่าวตนก็จะได้รับตำแหน่งผู้นำพรรค และผู้นำประเทศต่อไปเอง ดังนั้นนับแต่จัดตั้งคณะรัฐบาลภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2512 แล้ว พลเอกประภาส จารุเสถียร ได้พยายามปรับปรุงตนให้ได้รับความนิยมชมชอบจากมหาชน เช่น ใต้ออกตัวออกจากการเป็นกรรมการในบริษัทธุรกิจต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงข้อครหาในมหาและสร้างภาพพจน์ที่ดีให้เกิดขึ้นกับตน แต่ทางคณะบุคคลสำคัญ ๆ ในกลุ่มทำเนียบรัฐบาล เช่น พลโทแสวง เสนาณรงค์ และ พล.ต.ต.สง่า กิตติขจร นั้น ไม่ต้องการให้จอมพลถนอม กิตติขจร พ้นตำแหน่งผู้นำของพรรคและของประเทศไป เนื่องจากจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นฐานแห่งอำนาจของพวกตนหรือพวกอันหนึ่งอันใดคือ สมาชิกคนสำคัญ ๆ ของกลุ่มทำเนียบรัฐบาล มีอำนาจในรัฐบาลและในพรรคได้ก็เนื่องจากเป็นผู้ได้รับความไว้วางใจและได้รับการสนับสนุนจากจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นสำคัญ หากปราศจากจอมพลถนอม กิตติขจร เสียแล้ว บุคคลเหล่านี้ก็จะต้องพ้นจากอำนาจไปอย่างแน่นอน ดังนั้นคนสำคัญในกลุ่มทำเนียบรัฐบาลจึงพยายามทุกวิถีทางที่จะให้จอมพลถนอม กิตติขจร ได้อยู่ในอำนาจต่อไป เช่น เมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร จะครบเกษียณอายุราชการ และจะต้องพ้นตำแหน่งผู้นำราชการทหารสูงสุดอันถือว่าเป็นตำแหน่งสำคัญยิ่งที่มีอำนาจควบคุมกองทัพทั้งสามให้สนับสนุนอำนาจของตน กลุ่มทำเนียบรัฐบาลได้พยายาม

วังเคนต์อายุราชการในตำแหน่งดังกล่าวให้แกจอมพลถนอม กิตติขจร ต่อไปอีก 1 ปี และประสบผลสำเร็จสามารถจัดการให้คณะรัฐมนตรีลงมติต่ออายุราชการให้ขณะที่จอมพลถนอม กิตติขจร ไปต่างประเทศ การต่ออายุราชการของจอมพลถนอม กิตติขจร จึงยังความไม่พอใจให้กับกลุ่มมหาคไทยเป็นอันมาก เพราะเป็นการยืดเวลาที่พลเอกประภาส จารุเสถียร จะมีอำนาจสูงสุดในพรรคให้ห่างออกไปอีก 1 ปี ขณะเดียวกันผู้นำสำคัญ ๆ กลุ่มทำเนียบรัฐบาลพยายามดึงอำนาจให้คงอยู่ แต่ระยะหลังกลุ่มมหาคไทยยังมีอำนาจมากขึ้นทุกขณะ ส่วนกลุ่มทำเนียบรัฐบาลเริ่มเสื่อมอิทธิพลลงตามลำดับ ความแตกกร้าวได้เพิ่มขึ้นถึงกับมีข่าวออกมาว่า พลโทแสวง เสนาณรงค์ และ พล.ต.ต.สง่า กิตติขจร จะแยกไปตั้งพรรคการเมืองใหม่ จึงเป็นการสร้างความกระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพของรัฐบาลมาก เพราะหากบุคคลทั้งสองแยกออกจากพรรคจริง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่ม "ยังเตอร์ค" ซึ่งให้การสนับสนุนพล.ต.ต.สง่า กิตติขจร จะต้องลาออกไปเข้าเป็นสมาชิกพรรคที่ตั้งขึ้นใหม่ด้วย นั้นยอมหมายความว่า รัฐบาลไม่สามารถจะควบคุมสถานการณ์อันมีอยู่ได้ อีกต่อไป

ความแตกแยกระหว่างบุคคลชั้นนำที่ควรมาน่ากลัวก็คือ ความไม่ลงรอยกันระหว่าง พล.ต.อ.ประเสริฐ วิจิรวงศ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และอธิบดีกรมตำรวจกับพลเอกประภาส จารุเสถียร ซึ่งเป็นฝ่ายมหาคไทยด้วยกัน สาเหตุเพราะ พล.ต.อ.ประเสริฐ วิจิรวงศ์ เป็นผู้ควบคุมอำนาจในกรมตำรวจแต่ผู้เดียวโดยไม่นำพาคณะกระทรวงมหาคไทย ซึ่งพลเอกประภาส จารุเสถียรเป็นรัฐมนตรีว่าการอยู่ สร้างความไม่พอใจให้กับฝ่ายพลเอกประภาส จารุเสถียร อีกประการหนึ่ง ตำรวจกับทหารนั้นเคยเป็นคู่แข่งทางการเมืองกันมาแต่ในอดีต เมื่อฝ่ายทหารมีอำนาจทางการเมืองก็ให้พยายามแผ่อิทธิพลเข้าครอบงำกรมตำรวจ เพื่อนำไปใช้จัดอิทธิพลของคู่แข่งทางการเมือง แต่เมื่อพล.ต.อ. ประเสริฐ วิจิรวงศ์

¹"คาหมอลด" (นามแฝง) "น้องชายนายกเป็นข่าวอีกแล้ว" สยามรัฐรายวัน (17 พฤษภาคม 2514) , หน้า 5.

ไม่ยอมปฏิบัติตามความต้องการของพลเอกประภาส จารุเสถียร เช่น ปฏิเสธไม่ยอมจับคน
 หนึ่งสี่พันซึ่งวิพากษ์วิจารณ์พลเอกประภาส จารุเสถียร ตามคำขอร้องของพลเอก
 ประภาส จารุเสถียร ในปี พ.ศ. 2514 ทำให้พลเอกประภาส จารุเสถียรไม่พอใจ
 พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์มาก เมื่อพล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ จะครบเกษียณอายุ
 ราชการจึงไม่ยอมต่ออายุราชการให้¹ ความขัดแย้งอีกปัญหาหนึ่งคือ ความไม่ลงรอยกัน
 ระหว่างนายบุญชนะ อัคราการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐการกับนายฉัตร คอมันตร์
 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เนื่องจากนายบุญชนะ อัคราการ ตีพิมพ์บันทึก
 ความทรงจำขณะที่ตนเป็นเอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงวอชิงตัน ขอความในบันทึกหลาย
 ตอนได้พากพิงไปก่อความเสียหายให้กับนายฉัตร คอมันตร์ และรัฐมนตรีอีกหลายคนซึ่งเป็น
 เรื่องที่เกรี้ยวกรادمากในขณะนั้น²

8. การรัฐประหาร 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514

สถานการณ์ทางการเมืองของพรรคสหประชาไทย เสื่อมทรามลงเป็นลำดับมีปัญหา
 ต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ซึ่งรัฐบาลไม่สามารถแก้ไขได้ตก คั้งนั้นในวันที่ 17 พฤศจิกายน
 พ.ศ. 2514 จึงได้เกิดการรัฐประหารขึ้นโดยเรียกว่า คณะปฏิวัติ มีจอมพลถนอม กิตติขจร
 เป็นหัวหน้านำคณะทหารเข้าทำการรัฐประหาร ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 พุทธศักราช 2511 ยุบวุฒิสภา สถาปนาเผด็จการ

หลังจากยึดอำนาจแล้ว จอมพลถนอม กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัติได้ให้สัมภาษณ์
 ต่อที่ประชุมสัอมวลชน ณ หอประชุมกองบัญชาการทหารสูงสุดส่วนหน้า เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน
 พ.ศ. 2514 โดยได้ชี้แจงเหตุผลความเป็นมาของการปฏิวัติในรายละเอียดพอสรุปได้ว่า

¹Morrell David, "Thailand," Asian Survey, February, 1973, p. 164.

²Ibid., p. 175.

เหตุผลสำคัญ ที่ต้องการทำการปฏิวัตินี้เมื่ออยู่ด้วยกันหลายประการ เช่น สถานการณ์ของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปทำให้นักการเมืองฝ่ายซ้ายบางคน มีความเคลื่อนไหว เรียกร้องให้ไทยรับรองจีนคอมมิวนิสต์ ในขณะที่เดียวกันการบ่อนทำลายของผูกรายคอมมิวนิสต์ในประทศก็เพิ่มขึ้นจึงต้องอาศัยมาตรการพิเศษ คือการปฏิวัติเพื่อแก้ปัญหาทางการเมือง เมืองนั้นสมาชิกสภาผู้แทนได้ออกงานการบริหารงานของรัฐบาลตลอดเวลา ทำให้ไม่อาจบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ นอกจากนั้นการพิจารณาประมาณแผ่นดินก็เต็มไปด้วยความล่าช้าเรื่อยมา เพราะ ส.ส. ขอแปรญัตติกัณฑ์ทุกมาตรา ทำให้โครงการต่าง ๆ ที่ตั้งเป้าหมายไว้ต้องล่าช้าตามไปด้วย เป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก นอกจากนั้น ได้มีนักการเมืองขงใหญ่กรมกร นักศึกษาและ เกษกร กร กอความไม่สงบขึ้นตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องใช้มาตรการที่เด็ดขาดในการแก้ไขปัญหาล¹ คณะปฏิวัติแดงสภาเหตุใหญ่ของการปฏิวัติพอสรุปได้ 4 ประการคือ

1. การกอความวุ่นวายของสมาชิกสภาผู้แทน
2. ปรับตัวรับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป
3. สถานการณ์ไม่ดีเพราะผูกรายคอมมิวนิสต์ในประทศเพิ่มขึ้น
4. ความไม่สงบต่าง ๆ ในสังคม เช่น การประท้วงต่าง ๆ ของกรมกร

และนักศึกษา

เมื่อมองให้ถ่องแท้แล้ว ปัญหาของการทำรัฐประหาร เกิดขึ้นเพราะการขัดแย้งกันเองภายในพรรครัฐบาล ความแตกแยกในคณะรัฐมนตรี และการไม่รู้จักพอของเหล่า ส.ส.

¹ "จอมพลถนอม ให้อำนาจคณะเผด็จการปฏิวัติ" ไทยรัฐรายวัน (20 พฤศจิกายน 2514), หน้า 1, 16.

ฝ่ายพรรครัฐบาลมีส่วนโหดโกลในการบริหารงานล่าช้า ปัญหาเหล่านี้ไม่อาจแก้ไขได้ด้วย
 วิธีทางการ เมืองแบบธรรมดา ถึงขอความของคณะปฏิวัติฉบับที่ 5 ว่า¹ ". . . ถึงแม้ว่า
 เหตุการณ์ภายนอกประเทศจะผันผวนไปในทางเลวร้ายเพียงใด ถ้าเหตุการณ์ภายในสงบ
 เรียบร้อย การแก้ไข เพื่อเตรียมรับสถานการณ์ภายนอกย่อมกระทำได้โดยง่าย แต่ถา
 เหตุการณ์ภายในไม่แต่ความยุ่งเหยิงแตกแยกขัดแย้งซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา การแก้ไข
 สถานการณ์ซึ่งมีไขแต่เพียงภายนอก แต่รวมถึงภายในจะกระทำโดยยากยิ่ง เป็นทวีคูณ. . ."

ขอความดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาความแตกแยกภายในพรรคนี้มีความรุนแรง
 มากเหลือเกิน

จากการสัมภาษณ์นายสมพล เกียรติพินธุ ส.ส. นครราชสีมา ไม่สังกัดพรรค
 หลังการรัฐประหารตัวเองของจอมพลถนอม กิตติขจรว่า² "ความจริงก็น่าจะเห็นด้วยกับ
 เหตุผลของคณะปฏิวัติที่กล่าวว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางพวก แสวงหาผลประโยชน์
 ซึ่งเป็นความจริงเพราะมี ส.ส. หลายคนชอบกระทำคนเช่นนั้น ยิ่งเป็น ส.ส. ในพรรค
 รัฐบาลด้วยแล้วมีอยู่เป็นจำนวนมาก" หรือจากคำสัมภาษณ์ของนายใหญ่ ศวิตชาติ ส.ส.
 นครสวรรค์ สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ หลังปฏิวัติว่า³ ". . . ไม่น่าจะมาโทษ ส.ส. เลย
 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส.ส. ฝ่ายค้านส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการขอผลประโยชน์จากบุคคล

¹"คณะทหารปฏิวัติ," หน้า 16.

²วิเทศกรณีย์ (นามแฝง), วันหาวิปโยคยุคจอมพลถนอมปฏิวัติ, (พระนคร :
 พิมพ์ร่วมการพิมพ์, 2516), หน้า 20.

³สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญ
 ครั้งที่ 3 - 5, 2513, หน้า 586.

ในพรรครัฐบาลเลย. . . หรือจากการอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎรของนายชวน หลีกภัย¹ พรรคประชาธิปัตย์ กรณีรัฐบาลแจกเงินให้ลูกพรรคสหประชาไทยเอาไปพัฒนาจังหวัดว่า ปีนี้เราอาจต้องเสียเงินถึง 115 ล้านบาทเพื่อให้สมาชิกของพรรครัฐบาลนำไปพัฒนา จังหวัดเป็นการหาเสียง. . . ที่เพิ่มภาะที่ทานเพิ่มเข้าทุกจังหวัด แต่ที่พัฒนาท่านจะพัฒนา เฉพาะจังหวัดที่ลูกพรรคของท่านเป็น ส.ส. อยู่"

สรุปและวิเคราะห์

ความจริงแล้วเสถียรภาพของรัฐบาลจะมีความมั่นคงมาก ถ้า ส.ส. พรรครัฐบาล ไม่เกิดแตกแยก ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวกและไม่ชิงดีชิงเด่นซึ่งกันและกัน เพราะหลังจาก จอมพลสฤษดิ์ ชนระวัชต์ ถึงแก่อสัญกรรมแล้ว จอมพลถนอม กิตติขจร ก็ก้าวมาสู่อำนาจแทน และประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ใช้ระบบ 2 สภา มีลักษณะเป็น การปกครองแบบกึ่งรัฐสภา เพราะฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารแยกกันเด็ดขาด (มาตรา 109) คณะรัฐมนตรีเข้าบริหารประเทศโดยแถลงนโยบายต่อรัฐสภา แต่ไม่ต้องมีการลงมติไว้วางใจ (มาตรา 191) วุฒิสมาชิกมีอำนาจเท่าเทียมกับสภาผู้แทน ซึ่งไม่เคยมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้อำนาจมากเช่นนี้มาก่อน คือนอกจากจะมีอำนาจในการเสนอกฎหมาย ตั้งกระทูถามแล้ว (มาตรา 117, 126) ยังมีอำนาจเสนอผู้ติ ขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะ (มาตรา 125) อำนาจเสนอผู้ติ ขอให้เปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อขอทราบความเห็นของคณะรัฐมนตรี (มาตรา 127) และถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้เสนอขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา ก็มีอำนาจเข้าร่วมประชุมและลงมติกวดย (มาตรา 128) วุฒิสมาชิกจึงมีอำนาจกว้างขวางมาก ซึ่งวุฒิสมาชิกชุดนี้ได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐบาล จึง เป็นของแน่นอนที่จะกลายเป็นสภาที่คอย คำจุนอำนาจและเสถียรภาพของรัฐบาล เพราะสมาชิก 3 ใน 4 ของวุฒิสภาเป็นข้าราชการ

¹ สกนักรงานเลขารัฐสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญ ครั้งที่ 3 -

ประจำทั้งทหารและพลเรือน (ทหารบก 81 นาย ทหารเรือ 15 นาย ทหารอากาศ 9 นาย ตำรวจ 12 นาย ข้าราชการพลเรือน 42 นาย)¹ ซึ่งแทบทั้งหมดมีฐานะเป็นผู้ใ้บังคับบัญชาของข้าราชการประจำตำแหน่งสูง ๆ ที่เป็นคณะรัฐบาลทั้งสิ้น² แต่เพราะความแตกแยกภายในกลุ่มผู้นำเอง ทำให้ ส.ส. มีอำนาจมากขึ้นถึงข้อผลประโยชน์ จึงเห็นได้ว่า ผู้นำในพรรคสหประชาไทยได้แบ่งเป็นสายต่าง ๆ แต่ละสายที่ถือการได้ผู้แทนไว้นับสนุนเป็นฐานอำนาจของตนและเป็นเครื่องมือโจมตีฝ่ายตรงข้าม ซึ่งอยู่ในคณะรัฐบาลเดียวกัน ผลจึงปรากฏว่าสภาชุดนี้มีอายุไม่ครบวาระ มีการรัฐประหารเงียบ ดังกล่าว การรัฐประหารยุบสภาและยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 จึงมีปัญหายุ่งยากที่เกิดจากฝ่ายค้าน หากเกิดจากการแตกแยกกันในพรรครัฐบาลเอง³ คำสัมภาษณ์ของ ม.ร.ว. เส็นีย์ ปราโมช ว่า⁴ "พรรคประชาธิปไตยไม่เคยสร้างความแตกแยกให้กับรัฐบาลและส่วนรวม ถ้าจะมีการแตกแยกนั้นก็ต่อมาจากภายในคณะรัฐบาล หรือ ส.ส. ฝ่ายอื่น" หรือคำสัมภาษณ์ของ ร.ต. สุพจน์ ตั้งตระกูล ส.ส. จังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดพรรคสหประชาไทยว่า⁵ "ส.ส. บางคนชอบไปเกาะผู้ใหญ่มากเกินไป บางคนเพื่อหาผลประโยชน์"

¹ ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์, รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี, หน้า 988 - 990 และ หน้า 1005 - 1006.

² นพดล ศรีสุข, "บทบาทของรัฐบาลไทย พ.ศ. 2518 ศึกษาจากกรณีการรวมกลุ่มพรรคและความขัดแย้ง" (วิทยานิพนธ์คณะรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 58.

³ ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ เสริมรัฐพร คุศรีพิทักษ์, "กลไกรัฐสภา. . . ." หน้า 15.

⁴ วิเทศกรณีย์ (นามแฝง), วันมหาวิปโยคยุคจอมพลถนอมพิบูลย์, หน้า 18.

⁵ เรืองเดียวกัน.

พรรคสหประชาไทยจึงล้มเหลวลงอย่างสิ้นเชิง เพราะผู้นำพรรคคือ จอมพลถนอม กิตติขจร ใช้วิธีการเก่า ๆ คือการ เสนอผลประโยชน์ซึ่งอาจเป็นเงินหรือตำแหน่งทางการเมือง ในการดึงเอาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคอื่นและไม่สังกัดพรรคเข้ามาเป็นพรรคพวก วิธีการเช่นนี้เป็นวิธีการเก่า ๆ ที่จอมพลถนอม กิตติขจร ไม่น่าจะให้เกิดขึ้นอีก คือสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตั้งพรรคเสรีมนังคศิลา ก็ตั้งลูกพรรคชาตินิยมของหลวงวิจิตรวาทการ พรรคกสิกรรมของพันเอกนายวร การบัญชา พรรคชาติสังคมนิยมของ พลโทบัญญัติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา ต่อมาสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ปฏิวัติแล้ว ตั้งนายพจน์ สารสิน และ พลโทถนอม กิตติขจร เป็นนายกต่อมาเป็นลำดับ หลังจากการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้จัดตั้งพรรคชาติสังคมนิยมมีตัวเองเป็นหัวหน้าพรรค พลโทประภาส จารุเสถียร เป็นเลขาธิการพรรค แล้วรวบรวมลูกพรรคจาก ส.ส.พรรคต่าง ๆ เข้ามาไว้พรรคชาติสังคมนิยม เช่น พรรคสหภูมิ พรรคชาติสังคมนิยมและอดีตลูกพรรคเสรีมนังคศิลา เพื่อสนับสนุนรัฐบาลคำจูนมัลลิ่งคังของ พลโทถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีขณะนั้น แต่กลับล้มเหลวอีก จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต้องนำรัฐประหารตัวเองในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 การรัฐประหารครั้งนี้มาจากการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันในหมู่สมาชิกพรรคชาติสังคมนิยม เพราะสมาชิกพรรคชาติสังคมนิยมไม่ได้เป็นผู้แทนราษฎรในนามของพรรคมาก่อน เมื่อมารวมกันเป็นรัฐบาลแล้ว ทำให้เกิดการแบ่งแยกออกเป็นพวก ๆ เช่น การแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี มีการกำหนดว่าสมาชิกพรรคสหภูมิควรจะได้เท่านั้น อดีตพรรคเสรีมนังคศิลาควรจะได้เท่านั้น และทั้งสองพรรคยังไม่ลงรอยกันด้วย เนื่องจากระยะที่หาเสียงเลือกตั้ง สมาชิกพรรคสหภูมิได้โจมตีพรรคเสรีมนังคศิลาอย่างรุนแรง จนเป็นเหตุให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กระทำรัฐประหารตนเองดังกล่าว พอมาถึงพรรคสหประชาไทยก็ใช้วิธีการเก่า ๆ อีกคือดึงเอาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคอื่น ๆ เข้ามารวมเป็นพรรคสหประชาไทย จึงเขารูปเดิมคือเหมือนยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อีก จอมพลถนอม กิตติขจร จึงจำต้องเดินตามรอยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ คือทำรัฐประหาร เจ็บตนเองดังกล่าว